

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OLOT I COMARCA

(Annals 1996-1998)

p. 37-71

*La vall
de Bianya
en començar
el segle XV*

Joan Fort i Olivella

Antecedents

Bona part dels masos i les terres bianyenques pertanyien llavors al monestir ripollès de Sant Joan de les Abadesses, fundat el 887 pel comte Guifré el Pelós i la seva muller Guinedilda, per tal que fos el lloc de formació i constituís el patrimoni de la seva filla Emma.

Ara bé, originàriament la família comtal hi deuria tenir alguna vil·la o propietat, donat que a les esposalles atorgades pel fill d'aquests, Sunyer I de Barcelona (entre el 898 i el 917), a favor de la primera esposa Aimaldes, es diu «*et aliam vallem quam dicunt Bianiam*».⁽¹⁾

És una incògnita i força dubtós que «*in valle Abbitana et in Stullo*», que s'esmenten en el precepte de l'emperador Carles el Simple, del 4 de juny del 899, a favor del monestir de Sant Joan, corresponguin, tal com volia Eduard Junyent, a la Vall de Bianya i Estela.⁽²⁾

1. Frederic UDINA i MARTORELL, *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X*, Barcelona, CSIC, 1951, doc. 9, p. 118.

2. *Ibidem.*, doc. 11, p. 122; Ramon d'ABADAL i VINYALS, *Catalunya Carolíngia. II. Els diplomes carolíngis a Catalunya*, 1ª part, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1952, p. 217, que no els identifiquen, mentre que Joan Coromines identifica el segon amb Estoll a la Cerdanya, *Onomasticon Cataloniae*, IV, Barcelona, Curial, p. 162; Eduard JUNYENT, *El monestir de Sant Joan de les Abadesses*, Junta del Monestir, 1976, p. 17.

El 902 ja hi ha una evacuació i confessió a títol injust i nul feta per una persona privada d'un alou situat a Bianya que, reconeixent bona fe, confessa i afirma pertànyer al monestir de Sant Joan, i una venda feta per una altra persona d'algunes terres situades a Solamal, sota d'Abella.⁽³⁾

El 15 de maig del 913 es fa un reconeixement a Emma de les propietats del monestir de Sant Joan de les Abadesses, el límit llevantí de les quals passava seguint la carena pel coll de Segúries, el puig de Pendís i la Portella, però llavors s'endinsava fins al lloc de Puigmal, per enfilar-se fins al puig Estela.⁽⁴⁾ El Llibre de Canalars recull un altre document del mateix any on l'abadessa Emma permuta amb una altra dona l'alou de Puigmal, i ja es designa el terme de dit alou de Puigmal de Santa Llúcia.⁽⁵⁾

El 920 ja es parla de quatre heretats situades a Bianya que limiten amb les del monestir; el 953-954 de dos camps en el lloc dit els Collells, que afronten amb l'Abadia, i el 965 hi ha una oblació d'una donzella, feta pels seus pares al monestir, amb dos alous, un dels quals és situat a coll Ventrà (?), a Bianya.⁽⁶⁾

El 23 de setembre de 1032 els marmessors de la monja Guinedilda retornen un alou que havia tingut pels seus pares a la parròquia de Sant Martí de Capsec, a la vil·la de Meians, amb un mas i un molí.⁽⁷⁾

Aquest monestir aviat deuria adquirir alguns drets sobre l'església de

3. Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses (AMSJA), Llibre de Canalars, f. 68; F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, docs. 14 i 15.

4. El document diu "*usque ad poio que vocant Peudedico.*" *Catalunya Romànica. X. El Ripollès*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1987, p. 361 i 363.

5. F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, doc. 57; Maria DOLORS SANTANACH i LLAGOSTERA / Perfecte COSTA i PRIVAT, *Santa Llúcia de Puigmal. Parròquia sufragània de Sant Joan de les Abadesses*, Girona, edició dels autors, 1997, p. 33.

6. AMSJA, Llibre de Canalars, f. 68; F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, docs. 115, 220 i 259.

7. Francesc MONSALVATJE i FOSSAS, *Notícies Històriques del Condado de Besalú*, XV, Olot, 1908, núm. 2.184; Miquel dels Sants GROS i PUJOL, "L'arxiu del monestir de Sant Joan de les Abadesses. Notícies històriques i regesta dels documents dels anys 995-1115", *II Col·loqui del Monaquisme Català*, vol. II, Poblet, 1974, núm. 29; E. JUNYENT, *op. cit.*, p. 35-36.

Sant Salvador, si tenim en compte que l'any 1090 els germans Ademar Ramon i Guillem varen tornar la capellania de l'"*ecclesie Sancti Salvatoris qui est in valle de Biania*" a la canònica de Sant Joan perquè la jurisdicció li pertanyia, i que el 2 de desembre del 1094 Ponç Bernat deixa en testament la tercera part del delme de dita església a aquella canònica, amb la condició que el cenobi hauria de rebre com a canonge el seu fillastre Gilabert.

De fet, però, aquesta dependència queda afermada l'any 1150 quan, amb motiu de la consagració de l'església del monestir de Sant Joan de les Abadesses, els bisbes i abats assistents van confirmar a la comunitat de Sant Joan tots els béns i esglésies que posseïa, entre les quals hi ha les esglésies de Santa Llúcia de Puigmal i de Sant Salvador de Bianya, amb les seves sufragànies.

Vint anys més tard, el 24 de novembre de 1170, a prec de Ponç de Monells, bisbe de Tortosa i abat de Sant Joan de les Abadesses, el seu germà Guillem, que era bisbe de Girona, va consagrar l'església de Sant Salvador i li va donar, a més dels delmes, les primícies i les oblacions dels fidels, els trenta passos legítims al voltant per al cementiri. Els límits que es donen a la parròquia són els mateixos que surten al capbreu de 1413 i que detallo més avall.⁽⁸⁾

El 1342 l'abat Ramon de Bianya va comprar al rei Pere III el Cerimoniós el mer i el mixt imperi, és a dir, la plena justícia criminal i l'exercici de la justícia civil i de la justícia criminal que no porta aparellada la pena de mort, mutilació de membres o exili, de Sant Salvador de Bianya, Sant Ponç d'Aulina, Santa Llúcia de Puigmal i Sant Martí de Tornerissa (o del Clot), entre altres llocs, reservant-se el monarca en aquests casos la jurisdicció criminal. El 1351 el rei va aprovar la transacció, i reconegué haver rebut per aquest concepte 15.000 sous barcelonesos. I el 1372, vengué el dret de bovatge d'aquestes parròquies, més el de les de Sant Martí de Solamal, Santa Margarida i Sant Pere del Puig a diversos monestirs.

8. *Catalunya Romànica. IV. La Garrotxa*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1990, p. 389-390.

El 28 d'abril de 1371 els homes de les universitats dependents del monestir demanen a l'abat que els homes de les parròquies de Sant Salvador de Bianya, Sant Martí de Tornerissa, Sant Ponç d'Aulina, Santa Llúcia de Puigmal, i també tots els clergues que tinguin possessions dintre de l'abadiat, contribueixin a la restauració de les torres, muralles, valls i instruments de defensa de la vila.

A la parròquia de Sant Martí del Clot tretze masos pagaven censos al monestir santjoanenc, i eren trenta-sis els focs de pertinença de l'abadia en el territori de Sant Salvador de Bianya i Sant Ponç d'Aulina.⁽⁹⁾

El 1396 Martí l'Humà va incorporar a la Corona les parròquies de Santa Margarida de Bianya, Sant Pere del Puig, Sant Martí de Solamal, Sant Martí de Capsec, Sant Andreu de Socarrats i el veïnat de les Illes. Ara bé, segons consta en el document de lluïció de la jurisdicció de la vall de Bianya, feta pel mateix rei a favor de Guillem de Peguera, senyor del castell del Coll, el 6 d'agost d'aquell any, no hi havia cap llar o foc reial, ciutadà ni aloer, i només

9. Josep MURLÀ i GIRALT, *La Vall de Bianya*, Girona, Diputació de Girona, 1995, p. 24; M. DOLORS SANTANACH i LLAGOSTERA / Perfecte COSTA PRIVAT, *op. cit.*, p. 34.

El 12 de setembre de 1379, els caps de casa d'aquestes tres parròquies es reuneixen a Sant Salvador, per manament de l'abat de Sant Joan, per pagar el dret de bovatge al senyor Rei. Són els següents:

Ramon de Serradell, Francesc de Coromina, Bernat de sa Illa, Jaume de Plana, Jaume d'Oms, Pere Serra, Jaume de Puigdevall, Pere sa Vila, Jaume des Sagner, Berenguer d'Alou, Jaume de Planadamont, Pere de Planes i Pere d'Ulines, de Sant Martí de Tornerissa.

Pere de Condamina des Solà, Francesc de Sala, Pere des Bruch, Pere de Codina, Arnau de Canelles, Bernat de Puig, Guillem de Quatreplans, Pere Benet, Pere ses Eres, Pere des Noguer, Bernat de Serrat, Joan de Torrent Mitjà i Guillem de Planes, de Sant Salvador.

Francesc des Batlle, Guillem des Bosch, Berenguer de Plana i Pere Ferrer, de Sant Ponç d'Aulina.

Bernat de Torrent, Guillem de sa Cambra i Pere de Serrat, de Santa Llúcia de Puigmal.

Elegeixen procuradors Pere Ferrer, de Sant Ponç, i Jaume Aulina, de Sant Martí de Tornerissa, per a sis mesos.

Actuen de testimonis Guillem de Ginebrosa i Bernat de Penadís. (AHCO. Notaria de la Ral. Reg. 4, ff. 87v-88r).

3 focs nobles a Sant Pere del Puig, 1 a Sant Martí de Solamal i 1 a Sant Andreu de Socarrats, mentre que els 49 focs restants eren eclesiàstics. El mateix dia es va crear la batllia triennial de la vall de Bianya a favor de Despàrrec (de l'Esparc) i Jaume Dez-Prat.⁽¹⁰⁾

Els focs eclesiàstics pertanyien als monestirs de Sant Joan les Fonts, Sant Benet de Bages, Santa Maria de Ripoll, Sant Pere de Camprodon i Sant Joan de les Abadesses, i a la pabordia de gener de la seu de Girona,⁽¹¹⁾ però cal tenir en compte que no s'esmenten en aquest document els focs de Sant Martí del Clot, Abella, Sant Salvador de Bianya, Sant Ponç d'Aulina ni Santa Llúcia de Puigmal, que eren els que estaven més vinculats al monestir abadesenc, tal com veurem tot seguit.

El 27 de maig de 1401 Jaume de Socarrats, de Sant Andreu de Socarrats, arrenda a Pere M., habitant a l'estada de Bellvespre de Santa Margarida, per a tres anys, els delmes de Sant Ponç d'Aulina i de Sant Martí de Tornarissa.⁽¹²⁾

El 6 de maig de 1401 Guillem Corona, que era el senyor del casal de Bellvespre, reconeix haber rebut de Guillem Ginebrosa, rector de Sant Salvador, 30 florins per raó de la venda dels delmes de Sant Salvador, Sant Martí de Tornarissa i Sant Ponç d'Aulina, tant de blat com de llana, formatges, polls i vedells.⁽¹³⁾

El 2 de setembre de 1407 Pere sa Boixeda, clergue beneficiat a l'església de Sant Pere de Ripoll, ven i arrenda a Pere Vosa, de Sant Pere des Puig, i a Francesc de Plana, de Sant Martí de Solamal, per a set anys, la collecta dels

10. M. TERESA FERRER i MALLOL, "El patrimoni reial i la recuperació dels senyorijs jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV", *Anuario de Estudios Medievales*, 7 (1970-71), p. 478 i 491, respectivament.

11. Joan PAGÈS i PONS, *Els senyorijs alodials situats dins la parròquia de Santa Margarida de Bianya durant la Baixa Edat Mitjana*, Olot, Impremta Delta, 1981, p. 1-13; "Les esglésies i parròquies de la Vall de Bianya", *Jornada d'Estudis sobre les terres de Bianya*, la Vall de Bianya, Amics de la Vall de Bianya, 1987, p. 39-103.

12. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1401. Reg. 22, f. 3r.

13. AHCO, *Ibidem*. Reg. 22, f. 21.

censos, tasques i altres drets, agressos i terramèrits que tenia a la vall de Bianya pel dit benifet, per 10 lliures i mitja.⁽¹⁴⁾

Els pagesos i el monestir de Sant Joan de les Abadesses

Pel capbreu de Bianya de l'any 1413,⁽¹⁵⁾ començat el dia 16 de maig, i rebut per Joan Palomer, procurador de la vila de Sant Joan de les Abadesses com a substitut de Bernat Molina, notari públic de la Ral, sabem que el domini d'aquest monestir abastava llavors tota la part de ponent de la vall, ja que diu que termeneja de la part de llevant a la serra de Llastanesella⁽¹⁶⁾ fins al cim de la serra per l'aiguavés, va per la via fins al mateix torrent i davalla pel torrent fins al Sollo⁽¹⁷⁾ de Grevolosa, i va per la comella fins a la riera de Sant Martí, i va per la riera fins a la riera d'Abella. I se'n va, a migjorn, fins a la serra de Solamal (*Solario malo*), i va per la serra i arriba a la riera que prové de Bac Llarder (*de бага Lardario*), i segueix aquesta riera fins a la riera que prové de la Portella. I, a ponent, al puig de la Bedosa i segueix la serra fins al coll de Penedicz. A la part de tramuntana passa pel coll de Segúries i segueix la via fins a les incisions que foren fetes per angles, i va pel torrent fins a la Portella, i segueix la serra fins a Castellet, fins a la serra de Llastanesella.

14. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1407-1408. Reg. 18b, f. 38.

15. AMSJA, Capbreu de Bianya, 1413 [J 4.4], f. 1r.

16. Ara de Llistosella, nom també d'un mas, que separa el Clot de Capsec. Una llastonosa és un lloc on hi ha una herba anomenada *llastó* o *llistó*, gramínia semblant a una espècie de palla seca o fenaletes, mot d'origen preromà, del basc *lasto* "palla", en el sentit de "tigeta com una palla llarga". JOAN FERRER: "Llastonosa" a JOAN COROMINAS, *Onomasticon Catalononiae*, V, Barcelona, Curial, 1996, p. 43b, que no esmenta aquest. JORDI BOLÓS fa observar que en aquest document hi ha encara dos topònims més amb un origen vegetal: *Agravalosa* o *grevolosa*, indret amb grèvols, i *Avedosa* o *bedosa*, lloc on hi ha bedolls. *Catalunya Romànica*, IV. *La Garrotxa*, p. 390.

17. Un soll era un clos per als porcs; sollol era segurament un diminutiu de soll. *Ibidem*, p. 390.

En total declaren 71 persones, que tenen pel monestir 111 cases i 129 terres, distribuïts de la següent manera:

<i>Lloc</i>	<i>Persones</i>	<i>Cases</i>	<i>Terres</i>
Sant Ponç d'Aulina	4	10	6
Pinoses	4	12	6
Sant Salvador de Bianya	15	29	50
Abella	5	20	33
Sant Martí de Tornarissa	16	33	3
Sant Martí de Solamal	7	6	12
Sant Martí de Capsec	6	2	11
Sant Pere del Puig	7	3	6
Santa Llúcia de Puigmal	4	15	1
Santa Margarida de Bianya	1	1	1

Recordem que en el document del 1396 s'esmenten 14 focs eclesiàstics a Santa Margarida, 8 a Sant Pere del Puig i a Sant Martí de Solamal, 9 a Sant Martí de Capsec, i 5 tant a Sant Andreu de Socarrats com al veïnat de les Illes.

La major part dels declarants (41) confessen ésser persones pròpies, sòlides, quíties, afocades i de remença del senyor abat de Sant Joan i de la seva abadia, amb totes les quèsties, toltes i altres serveis acostumats, i amb tots els infants nascuts i per néixer.

No ho són els tres batlles (Joan de Coll, batlle de Pinoses; Francesc Vives, batlle de la castlania, i Pere de Collell Mitjà, batlle de Collell), els dos rectors (Pere Martí, rector de Sant Salvador i de Sant Ponç, i Jaume de Cors, rector de Sant Martí de Tornarissa, l'actual Sant Martí del Clot), ni els propietaris dels principals masos d'aquestes dues parròquies (Joan de Torrent Mitjà, Pere sa Coromina des Molí, Bernat de Penadís, Ramon sa Coromina des Clot i Francesc de Masdevall, de Sant Martí, així com tampoc cap dels de Capsec, de Solamal ni de Sant Pere des Puig.

Han de pagar a l'abat un cens per Sant Miquel, gallines per Nadal, civa-

da per la Mare de Déu d'Agost; la tasca (11%), 1/3 del delme i cussura del blat, la qual cosa representa un 25% de la collita; el delme i la tasca de vi (21%), el delme del bestiar (porc, polls, xais, formatges), el quest d'ous i formatge per Sant Joan, i una mitgera de forment; carn al paborde; llegums i llana al batlle de Pinoses; i contribuir a l'obra de Sant Salvador amb cèrcols per a les tines.

Per Nadal han de pagar un cens en moneda a l'abat 41 explotacions, de les quals 28 són masos, 10 masoveries, 3 casals i 1 molí. Aquest cens va des dels 4 diners del molí fins als 23 sous d'un mas. També li han de pagar una cuixa de porc els masos de Martirià, de Toron i de Quatreplans, i la masoveria de les Codines de Sant Salvador, i el mas de Planagolmar del Clot.

Per Sant Joan són els masos més propers a Sant Joan els que li han de portar un feix d'herba i cireres, cas dels masos de Bosc i Ferrer d'Aulina, i Canal de Sant Salvador, o només cireres en el cas del mas de sa Plana (les Planes) de Sant Ponç, o un feix d'herba en el cas dels masos de Torrent, de sa Cambra i de Prat de Puigmal.

El 15 d'agost l'abat rep pagaments en civada de 34 explotacions, els quals van des dels 2 sestercis fins a les 10 mitgeres, en forment de 8 explotacions, i en ordi de només 3 explotacions.

Per la verema l'abat rep entre 8 i 10 canates de 9 masos, entre mitja semal i 9 semals de 9 masos, entre 2 i 8 *medalia* de 7 masos, i un cossi d'un altre.

A part, rep parts del raïm de 78 unitats d'explotació, de les quals 49 fan el delme i una tasca, 19 el delme, 4 de Santa Llúcia una tasca i mitja dècima, 3 una tasca, i 3 només mitja dècima. 76 unitats paguen una part del blat, de les quals 32 fan tasca, terç de dècima i cussura⁽¹⁸⁾ de blat; 9 paguen tasca, dècima i terç de cussura; 8 la dècima, i 8 el terç de la dècima; i la resta una

18. Cussura era un dret de mesuratge damunt dels cereals, que es traduïa en una part de la collita que es pagava per la batuda (Francesc CAULA, *Les parròquies i comuns de Santa Eulàlia de Begudà i Sant Joan les Fonts. (Notes històriques)*, Sant Joan les Fonts, 1930, p. 66. L'Alcover-Moll apunta que podria venir de *cozza*, "Mesura de gra, que és la sisena part de la *mesura* pròpiament dita i que equival a dos quilos i mig (Cerdanya)".

part inferior. I 28 unitats lliuren una part dels polls, porcs i formatges, de les quals 19 paguen tasca i delme, 7 només delme, i 2 només tasca.

L'abat també rep 44 gallines censals dels masos més llunyans, que li pervenen de la següent forma: hi ha 6 masos que li'n donen una, 5 que li'n donen dues, 3 que li'n donen 4, 2 que li'n donen 5, i 1 que li'n dona 6. En canvi no en fan cap els de Sant Ponç i de Pinoses, ni els de Puigmal i de Sant Pere des Puig.

Cinc dels pagesos han de portar-li un feix de palla de tres braçats, 3 pagesos un feix d'un braçat, i 3 palla, sense especificar-ne la quantitat. Però en Queraut ha de portar un viatge de palla i un de llenya. Tots són de Sant Salvador, Abella i el Clot, que és la part més assolellada de la vall i on devia haver-hi més alzina, per la qual cosa també es diu que han de pagar un cens en palla i llenya.

En Torrent Mitjà diu que dona i ha de donar palla als animals del senyor abat en temps de veremes, i en qualsevol que estiguin al mas de Pinoses.

24 pagesos han de pagar el quest d'ous i formatge, i 25 una mitgera de forment, mentre que Pere de Collell Mitjà, del Clot, només ha de pagar un ou.

Pere Ferrer del Clot ha de pagar dues fogasses, i Pere de Collell Mitjà, de Solamal, 20 fogasses per alberga de la seva batllia.

El monestir devia estar ben assortit de llegums, ja que 20 dels pagesos han de pagar tasca i terç de dècima dels llegums, excepte de les faves, que fan terç de dècima; 4 fan tasca i dues parts de dècima, excepte de les faves: 6 fan tasca i terç de dècima de tots els llegums, mentre que en Joan de Torrent Mitjà només fa tasca, en Penadís que només fa terç de dècima, i en Padrós fa mitja dècima, excepte de les faves que en fa tasca i terç de dècima.

Per la seva part, el preposít rep per Nadal 37 gallines de 18 pagesos diferents, que fan entre una i 5 gallines cadascun; 32 cuixes o «pernes» de porc i 3/4 de 23 pagesos, que han de portar-li entre mig i 4 pernils, però tres li han de portar un porc lletó, i en Penadís ha de pagar 13 sous i 4 diners en lloc d'un porc; en Bosc d'Aulina li ha de donar la dècima de xais, porcs i

Herències i nous reptes (segle XIV)

En el segle XIV alguns conflictes heretats del període anterior troben solució, es plantegen nous reptes als homes de les viles i encara, almenys durant un temps, l'impuls econòmic continua.

Prova d'això és que Jaume II, a instàncies de l'abat de Ripoll, que tenia jurisdicció a Olot, concedeix el 1315 que cada any per sant Lluç i la Pentecosta es puguin celebrar fires a Olot, pel qual motiu posa sota la seva protecció i guiatge els qui hi vagin i els seus béns.⁽⁴⁹⁾ Ben segur: llavors ja se celebrava mercat setmanal a Olot. Partint de documentació posterior continguda en el *Llibre de Privilegis* editat per Antoni Mayans i Xavier Puigvert, podem suposar que el dia de mercat inicialment era els dimecres.

Precisament aquest *Llibre de Privilegis*, que va ser consultat per Josep Maria de Solà-Morales per al seu article sobre el mercat d'Olot, conté rica informació sobre les activitats mercantils a la vila, per bé que són notícies tardanes (segles XV-XVIII) per al nostre propòsit. Recordem-ne, però, algunes: confirmació de privilegi de fira i mercat per obra del rei Alfons IV el Magnànim (1427), acord entre vilatans i forans sobre les imposicions recaptades a la vila (1428), creació de la figura del mostassaf encarregat de la vigilància del mercat (1463), ampliació del mercat setmanal als divendres (1547), reducció dels pesos i mesures d'Olot als de Barcelona (1592), trasllat de la fira de la Pentecosta al dia de Sant Miquel i del mercat dels divendres als dijous (1595) i trasllat també del mercat dels dimecres als dilluns (1702).⁽⁵⁰⁾

Però retornem al segle XIV per concloure. Tres viles atrauran la nostra atenció: Amer, Camprodon i Banyoles. A Amer trobem, en ple segle XIV, la constatació que els conflictes entre la jurisdicció reial i la senyorial no són exclusius de Banyoles sinó cosa del temps, és a dir, de la voluntat política de la reialesa d'estendre la seva jurisdicció. Aquí també els oficials del rei i

(49) MAYANS I PUIGVERT, *Llibre de privilegis*, doc. 1.

(50) *Idem*, doc. 18, 19, 24, 31, 35, 36 i 40.

l'abat, senyor de la vila i del mercat, estan enfrontats. Pot semblar una fotesa. Es barallen pels pesos, mides i mesures que han de regir a la vila i vall d'Amer. ¿Quines s'han d'aplicar: les del rei o les de l'abat? En realitat no era una fotesa, era qüestió crucial. Qui tenia els pesos, mides i mesures ben identificades amb el seu senyal era el senyor del mercat: cobrava drets de mesura, lleudes i imposicions als qui se'n servien i administrava justícia a la plaça del mercat. La primera notícia de conflictes entre l'abat d'Amer i el veguer o sotsveguer de Girona és del 1328 i, després, les dades s'acumulen fins al 1389 en què Joan I va reconèixer els drets de l'abat sobre pesos, mides i mesures. Entremig hi va haver intents dels oficials reials d'imposar els pesos, mides i mesures del rei, embargaments fets pels oficials reials a homes que freqüentaven el mercat, autoritzacions fetes pel sotsveguer de Girona per a l'establiment de comerços a Amer, negatives de compradors a pagar les imposicions degudes a l'abat, etc.⁽⁵¹⁾

A Camprodon les coses són una mica diferents. Aquí, des de molt abans, l'abat i el rei compartien la jurisdicció i els drets sobre el mercat. Era una mena de cosenyoria l'exercici de la qual fou fixada per concòrdia o arbitratge l'any 1251, com ja sabem.⁽⁵²⁾ També sabem que el poder fa de mal compartir. Potser per això i per diners, el 1333, l'abat va vendre al rei els drets que li restaven a Camprodon, si bé va retenir una part de la lleuda del mercat que va continuar compartint amb el rei.⁽⁵³⁾ De la importància d'aquest impost mercantil no en podem dubtar: el 1358 els homes de Camprodon van pagar 7.000 sous al rei Pere el Cerimoniós per obtenir-ne l'exempció; el 1363 un tribunal obligava a centralitzar les vendes a la plaça del Torn per evitar, precisament, fraus a les lleudes degudes al rei i a l'abat, i el 1370 un procurador en nom del rei dictamina que els homes de Besalú, tot i els privi-

(51) MONSALVATJE, *Noticias históricas*, XII, doc. 1279, 1301, 1343, 1344, 1346, 1419 i 1683.

(52) *Idem*, XII, doc. 839.

(53) *Idem*, XII, doc. 1310, 1541 (sentència de 1363 sobre la lleuda que el rei i l'abat cobraven a Camprodon) i 1573, i FONT, *Cartas de población*, II, p. 621.

legis de què gaudien, havien de pagar lleuda quan anessin al mercat de Camprodon.⁽⁵⁴⁾

Però de la vila de Banyoles en tenim més notícies i més riques. És el mèrit de la recopilació documental de Lluís Constans. D'aquestes notícies, dos blocs de qüestions entrelaçades atreuen la nostra atenció: en primer lloc, l'ordenament intern de les relacions entre l'abat i els vilatans, de cara a la institucionalització de la universitat i, en segon lloc, tot el relatiu al mercat de la vila.

Quant a l'ordenament intern, s'ha de partir d'aquella situació anterior d'acords i desacords entre l'abat i els seus homes, però tenint molt present que en el segle XIV la força de la comunitat vilatana ja era imparable. L'estiu de 1302 hi va haver desavinences i protestes perquè, segons els vilatans, l'abat no reconeixia l'organització interna que el col·lectiu s'havia donat a si mateix (cònsols o jurats); abusava dels drets senyoriais carregant-los de gravàmens i feia manaments i pregons sense consultar els pròcers de la vila, el que potser era una violació del costum.⁽⁵⁵⁾ El cas és que les dues parts van posar les seves diferències a l'arbitratge de tres persones que el 1303 van donar un laude en disset punts que és, en realitat, la carta comunal de Banyoles. Del contingut de la carta destaca, en primer lloc, la constitució del govern municipal (elecció de jurats i consellers i finançament); en segon lloc, les garanties dels banyolins davant la justícia senyorial, i, en tercer lloc, els drets de vilatans i senyor sobre el mercat local (establiment de comerços, venda en subhasta o encant i obligació d'emprar els pesos, mides i mesures de l'abat).⁽⁵⁶⁾

Sembla que les relacions entre l'abat i els homes de Banyoles es ressentien de fraus comesos en el pagament de la lleuda i altres drets de mercat. Això passava perquè, segons sembla, hi havia comerciants i gent d'oficis, com flequers i carnisseres, que traficaven de manera encoberta sense donar a

(54) MONSALVATJE, *Notícies històriques*, XII, doc. 1509, 1541 i 1573.

(55) CONSTANS, *Diplomatari*, III, doc. 480.

(56) *Idem*, III, doc. 483.

conèixer als oficials-senyorials l'exacte volum de les seves operacions. Per fer-ho tenien instruments de mesura particulars, no autoritzats per l'abat, amb els quals compraven i venien sense la intervenció del lleuder o altres agents del senyor. Per evitar aquest frau, el 1329, l'abat prohibeix als flequers de tenir mesures a casa i els obliga a comprar el blat mesurat amb les seves mesures de pedra o les del seu lleuder i obliga els carnisers a declarar els caps de bestiar sacrificats cada setmana.⁽⁵⁷⁾

Contemplat des del punt de vista dels ingressos senyorials, es comprèn que els privilegis de fira i mercat, que més amunt comentàvem, parlin alhora de la seguretat dels concurrents al mercat o a la fira i de la justícia. En efecte, sense una jurisdicció amb capacitat de multar i imposar altes penes, els senyors mai no aconseguirien assegurar-se el pagament dels impostos mercantils. Però això també era un joc a dues bandes, perquè, sense una administració de justícia que imposés respecte, la gent no viatjaria segura a fira i mercat i tampoc no tindria garantia que no l'estafarien en les compravendes. Així, doncs, entre senyors i vilatans, oposats per unes coses i units per unes altres, hi havia un terreny de compromís que el mercat expressa.

Dit això, també s'ha d'entendre que per a aquella gent, que en el segle XIV havia arribat al sostre del seu creixement i experimentava dificultats econòmiques, pagar impostos mercantils devia ser un ròssec important en l'economia. Només així es comprèn que, ben entrat el segle, continuï o rebroti la polèmica entre l'abat de Banyoles i els homes de Besalú. Els de Besalú continuen volent comprar al mercat de Banyoles sense pagar lleuda i l'abat de Banyoles no ho accepta. Es comprèn que en això els banyolins facin costat al seu senyor: si els de Besalú se surten amb la seva, els faran una competència deslleial en el seu propi mercat i, a més, si l'abat, sempre necessitat de diners, deixa de percebre ingressos, potser es voldrà refer gravant la vila. A més, no ho oblidem, Besalú era vila reial i cap de vegueria i per això la seva gent creia tenir més privilegis que ningú. Així s'expliquen els actes de violència dels homes de Besalú a Banyoles i que el 1326 el tribunal del rei hagués d'intervenir multant els violents i recordant que també els de Besalú havien de pagar lleuda al mercat de Banyoles.⁽⁵⁸⁾

(57) *Idem*, III, doc. 602.

(58) *Idem*, III, doc. 587.

Després d'això, i per interessos reials que tot seguit examinarem, les relacions entre la monarquia, d'una banda, i la vila i abat de Banyoles, de l'altra, van millorar. El 1334 el rei Alfons III va concedir a Banyoles l'exclusiva de mercat en un radi d'una llegua entorn del monestir, és a dir, una distància d'uns set quilòmetres.⁽⁵⁹⁾ I el 1344 el rei Pere III va confirmar tots els privilegis atorgats pels seus predecessors, des de Jaume I, a l'abat de Banyoles i a través d'ell als vilatans.⁽⁶⁰⁾ Sabia per què ho feia. La monarquia tenia llavors enormes dificultats financeres que només l'ajut dels súbdits podia alleugerir. A favor del rei jugava el fet que llavors els senyors, reunits amb ell en Corts, dissenyaven la gran política i procuraven treure'n beneficis. Així es comprèn que les Corts votessin donatius per a la política o la guerra del rei, en la qual els senyors participaven, i que el cost dels donatius repercutís sobre els homes de senyoria, sobretot els de vila-mercat. Com que llavors les viles-mercat ja tenien la seva particular administració municipal, van ser aquestes administracions locals, amb autorització reial i senyorial, les que van endeutar-se per a fer front al donatiu i les que van haver de carregar el mercat local amb imposicions per a pagar els deutes. És, per exemple, el que van fer els banyolins el 1358 quan, per concessió reial, van imposar sobrecàrregues al blat, l'ordi, la carn, el vi, els draps i totes les altres mercaderies venudes a la vila.⁽⁶¹⁾ Es tractava de contribuir al cost de la guerra amb Castella. I l'autorització es va repetir el 1370: la universitat podria cobrar imposicions sobre el pa, el vi, la carn i altres vitualles per a refer amb 3.500 lliures les seves finances hipotecades a causa d'un donatiu al rei i de la construcció i reparació dels murs i del fossat de la vila.⁽⁶²⁾ Però aquest tema de les imposicions, que està al centre de les relacions entre la monarquia i les viles-mercat en el segle XIV, desborda àmpliament els límits d'aquest treball, que, recordem-ho, s'havia de limitar als orígens i desenvolupament del mercat en terres de Besalú.

(59) *Idem*, III, doc. 621.

(60) *Idem*, III, doc. 669.

(61) *Idem*, III, doc. 727.

(62) *Idem*, III, doc. 795.

P A T R O N A T
D'ESTUDIS HISTÒRICS
D'OLOT I COMARCA

(Annals 1996-1998)

p. 37-71

*La vall
de Bianya
en començar
el segle XV*

Joan Fort i Olivella

Antecedents

Bona part dels masos i les terres bianyenques pertanyien llavors al monestir ripollès de Sant Joan de les Abadesses, fundat el 887 pel comte Guifré el Pelós i la seva muller Guinedilda, per tal que fos el lloc de formació i constituís el patrimoni de la seva filla Emma.

Ara bé, originàriament la família comtal hi deuria tenir alguna vil·la o propietat, donat que a les esposalles atorgades pel fill d'aquests, Sunyer I de Barcelona (entre el 898 i el 917), a favor de la primera esposa Aimaldes, es diu «*et aliam vallem quam dicunt Bianiam*».⁽¹⁾

És una incògnita i força dubtós que «*in valle Abbitana et in Stullo*», que s'esmenten en el precepte de l'emperador Carles el Simple, del 4 de juny del 899, a favor del monestir de Sant Joan, corresponguin, tal com volia Eduard Junyent, a la Vall de Bianya i Estela.⁽²⁾

1. Frederic UDINA i MARTORELL, *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X*, Barcelona, CSIC, 1951, doc. 9, p. 118.

2. *Ibidem.*, doc. 11, p. 122; Ramon d'ABADAL i VINYALS, *Catalunya Carolíngia. II. Els diplomes carolíngis a Catalunya*, 1ª part, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1952, p. 217, que no els identifiquen, mentre que Joan Coromines identifica el segon amb Estoll a la Cerdanya, *Onomasticon Cataloniae*, IV, Barcelona, Curial, p. 162; Eduard JUNYENT, *El monestir de Sant Joan de les Abadesses*, Junta del Monestir, 1976, p. 17.

El 902 ja hi ha una evacuació i confessió a títol injust i nul feta per una persona privada d'un alou situat a Bianya que, reconeixent bona fe, confessa i afirma pertànyer al monestir de Sant Joan, i una venda feta per una altra persona d'algunes terres situades a Solamal, sota d'Abella.⁽³⁾

El 15 de maig del 913 es fa un reconeixement a Emma de les propietats del monestir de Sant Joan de les Abadesses, el límit llevantí de les quals passava seguint la carena pel coll de Segúries, el puig de Pendís i la Portella, però llavors s'endinsava fins al lloc de Puigmal, per enfilar-se fins al puig Estela.⁽⁴⁾ El Llibre de Canalars recull un altre document del mateix any on l'abadessa Emma permuta amb una altra dona l'alou de Puigmal, i ja es designa el terme de dit alou de Puigmal de Santa Llúcia.⁽⁵⁾

El 920 ja es parla de quatre heretats situades a Bianya que limiten amb les del monestir; el 953-954 de dos camps en el lloc dit els Collells, que afronten amb l'Abadia, i el 965 hi ha una oblació d'una donzella, feta pels seus pares al monestir, amb dos alous, un dels quals és situat a coll Ventrà (?), a Bianya.⁽⁶⁾

El 23 de setembre de 1032 els marmessors de la monja Guinedilda retornen un alou que havia tingut pels seus pares a la parròquia de Sant Martí de Capsec, a la vil·la de Meians, amb un mas i un molí.⁽⁷⁾

Aquest monestir aviat deuria adquirir alguns drets sobre l'església de

3. Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses (AMSJA), Llibre de Canalars, f. 68; F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, docs. 14 i 15.

4. El document diu "*usque ad poio que vocant Peudedico.*" *Catalunya Romànica. X. El Ripollès*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1987, p. 361 i 363.

5. F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, doc. 57; Maria DOLORS SANTANACH i LLAGOSTERA / Perfecte COSTA i PRIVAT, *Santa Llúcia de Puigmal. Parròquia sufragània de Sant Joan de les Abadesses*, Girona, edició dels autors, 1997, p. 33.

6. AMSJA, Llibre de Canalars, f. 68; F. UDINA, *op. cit.*, ap. II, docs. 115, 220 i 259.

7. Francesc MONSALVATJE i FOSSAS, *Notícies Històriques del Condado de Besalú, XV*, Olot, 1908, núm. 2.184; Miquel dels Sants GROS i PUJOL, "L'arxiu del monestir de Sant Joan de les Abadesses. Notícies històriques i regesta dels documents dels anys 995-1115", *II Col·loqui del Monaquisme Català*, vol. II, Poblet, 1974, núm. 29; E. JUNYENT, *op. cit.*, p. 35-36.

Sant Salvador, si tenim en compte que l'any 1090 els germans Ademar Ramon i Guillem varen tornar la capellania de l'"*ecclesie Sancti Salvatoris qui est in valle de Biania*" a la canònica de Sant Joan perquè la jurisdicció li pertanyia, i que el 2 de desembre del 1094 Ponç Bernat deixa en testament la tercera part del delme de dita església a aquella canònica, amb la condició que el cenobi hauria de rebre com a canonge el seu fillastre Gilabert.

De fet, però, aquesta dependència queda afermada l'any 1150 quan, amb motiu de la consagració de l'església del monestir de Sant Joan de les Abadesses, els bisbes i abats assistents van confirmar a la comunitat de Sant Joan tots els béns i esglésies que posseïa, entre les quals hi ha les esglésies de Santa Llúcia de Puigmal i de Sant Salvador de Bianya, amb les seves sufragànies.

Vint anys més tard, el 24 de novembre de 1170, a prec de Ponç de Monells, bisbe de Tortosa i abat de Sant Joan de les Abadesses, el seu germà Guillem, que era bisbe de Girona, va consagrar l'església de Sant Salvador i li va donar, a més dels delmes, les primícies i les oblacions dels fidels, els trenta passos legítims al voltant per al cementiri. Els límits que es donen a la parròquia són els mateixos que surten al capbreu de 1413 i que detallo més avall.⁽⁸⁾

El 1342 l'abat Ramon de Bianya va comprar al rei Pere III el Cerimoniós el mer i el mixt imperi, és a dir, la plena justícia criminal i l'exercici de la justícia civil i de la justícia criminal que no porta aparellada la pena de mort, mutilació de membres o exili, de Sant Salvador de Bianya, Sant Ponç d'Aulina, Santa Llúcia de Puigmal i Sant Martí de Tornerissa (o del Clot), entre altres llocs, reservant-se el monarca en aquests casos la jurisdicció criminal. El 1351 el rei va aprovar la transacció, i reconegué haver rebut per aquest concepte 15.000 sous barcelonesos. I el 1372, vengué el dret de bovatge d'aquestes parròquies, més el de les de Sant Martí de Solamal, Santa Margarida i Sant Pere del Puig a diversos monestirs.

8. *Catalunya Romànica. IV. La Garrotxa*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1990, p. 389-390.

El 28 d'abril de 1371 els homes de les universitats dependents del monestir demanen a l'abat que els homes de les parròquies de Sant Salvador de Bianya, Sant Martí de Tornerissa, Sant Ponç d'Aulina, Santa Llúcia de Puigmal, i també tots els clergues que tinguin possessions dintre de l'abadiat, contribueixin a la restauració de les torres, muralles, valls i instruments de defensa de la vila.

A la parròquia de Sant Martí del Clot tretze masos pagaven censos al monestir santjoanenc, i eren trenta-sis els focs de pertinença de l'abadia en el territori de Sant Salvador de Bianya i Sant Ponç d'Aulina.⁽⁹⁾

El 1396 Martí l'Humà va incorporar a la Corona les parròquies de Santa Margarida de Bianya, Sant Pere del Puig, Sant Martí de Solamal, Sant Martí de Capsec, Sant Andreu de Socarrats i el veïnat de les Illes. Ara bé, segons consta en el document de lluïció de la jurisdicció de la vall de Bianya, feta pel mateix rei a favor de Guillem de Peguera, senyor del castell del Coll, el 6 d'agost d'aquell any, no hi havia cap llar o foc reial, ciutadà ni aloer, i només

9. Josep MURLÀ i GIRALT, *La Vall de Bianya*, Girona, Diputació de Girona, 1995, p. 24; M. Dolors SANTANACH i LLAGOSTERA / Perfecte COSTA PRIVAT, *op. cit.*, p. 34.

El 12 de setembre de 1379, els caps de casa d'aquestes tres parròquies es reuneixen a Sant Salvador, per manament de l'abat de Sant Joan, per pagar el dret de bovatge al senyor Rei. Són els següents:

Ramon de Serradell, Francesc de Coromina, Bernat de sa Illa, Jaume de Plana, Jaume d'Oms, Pere Serra, Jaume de Puigdevall, Pere sa Vila, Jaume des Saguer, Berenguer d'Alou, Jaume de Planadamont, Pere de Planes i Pere d'Ulines, de Sant Martí de Tornerissa.

Pere de Condamina des Solà, Francesc de Sala, Pere des Bruch, Pere de Codina, Arnau de Canelles, Bernat de Puig, Guillem de Quatreplans, Pere Benet, Pere ses Eres, Pere des Noguer, Bernat de Serrat, Joan de Torrent Mitjà i Guillem de Planes, de Sant Salvador.

Francesc des Batlle, Guillem des Bosch, Berenguer de Plana i Pere Ferrer, de Sant Ponç d'Aulina.

Bernat de Torrent, Guillem de sa Cambra i Pere de Serrat, de Santa Llúcia de Puigmal.

Elegeixen procuradors Pere Ferrer, de Sant Ponç, i Jaume Aulina, de Sant Martí de Tornerissa, per a sis mesos.

Actuen de testimonis Guillem de Ginebrosa i Bernat de Penadís. (AHCO. Notaria de la Ral. Reg. 4, ff. 87v-88r).

3 focs nobles a Sant Pere del Puig, 1 a Sant Martí de Solamal i 1 a Sant Andreu de Socarrats, mentre que els 49 focs restants eren eclesiàstics. El mateix dia es va crear la batllia triennial de la vall de Bianya a favor de Despàrrec (de l'Esparc) i Jaume Dez-Prat.⁽¹⁰⁾

Els focs eclesiàstics pertanyien als monestirs de Sant Joan les Fonts, Sant Benet de Bages, Santa Maria de Ripoll, Sant Pere de Camprodon i Sant Joan de les Abadesses, i a la pabordia de gener de la seu de Girona,⁽¹¹⁾ però cal tenir en compte que no s'esmenten en aquest document els focs de Sant Martí del Clot, Abella, Sant Salvador de Bianya, Sant Ponç d'Aulina ni Santa Llúcia de Puigmal, que eren els que estaven més vinculats al monestir abadesenc, tal com veurem tot seguit.

El 27 de maig de 1401 Jaume de Socarrats, de Sant Andreu de Socarrats, arrenda a Pere M., habitant a l'estada de Bellvespre de Santa Margarida, per a tres anys, els delmes de Sant Ponç d'Aulina i de Sant Martí de Tornarissa.⁽¹²⁾

El 6 de maig de 1401 Guillem Corona, que era el senyor del casal de Bellvespre, reconeix haver rebut de Guillem Ginebrosa, rector de Sant Salvador, 30 florins per raó de la venda dels delmes de Sant Salvador, Sant Martí de Tornarissa i Sant Ponç d'Aulina, tant de blat com de llana, formatges, polls i vedells.⁽¹³⁾

El 2 de setembre de 1407 Pere sa Boixeda, clergue beneficiat a l'església de Sant Pere de Ripoll, ven i arrenda a Pere Vosa, de Sant Pere des Puig, i a Francesc de Plana, de Sant Martí de Solamal, per a set anys, la col·lecta dels

10. M. Teresa FERRER i MALLOL, "El patrimoni reial i la recuperació dels senyorijs jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV", *Anuario de Estudios Medievales*, 7 (1970-71), p. 478 i 491, respectivament.

11. Joan PAGÈS i PONS, *Els senyorijs alodials situats dins la parròquia de Santa Margarida de Bianya durant la Baixa Edat Mitjana*, Olot, Impremta Delta, 1981, p. 1-13; "Les esglésies i parròquies de la Vall de Bianya", *Jornada d'Estudis sobre les terres de Bianya*, la Vall de Bianya, Amics de la Vall de Bianya, 1987, p. 39-103.

12. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1401. Reg. 22, f. 3r.

13. AHCO, *Ibíd.* Reg. 22, f. 21.

censos, tasques i altres drets, agressos i terramèrits que tenia a la vall de Bianya pel dit benifet, per 10 lliures i mitja.⁽¹⁴⁾

Els pagesos i el monestir de Sant Joan de les Abadesses

Pel capbreu de Bianya de l'any 1413,⁽¹⁵⁾ començat el dia 16 de maig, i rebut per Joan Palomer, procurador de la vila de Sant Joan de les Abadesses com a substituït de Bernat Molina, notari públic de la Ral, sabem que el domini d'aquest monestir abastava llavors tota la part de ponent de la vall, ja que diu que termeneja de la part de llevant a la serra de Llastanesella⁽¹⁶⁾ fins al cim de la serra per l'aiguavés, va per la via fins al mateix torrent i davalla pel torrent fins al Sollol⁽¹⁷⁾ de Grevolosa, i va per la comella fins a la riera de Sant Martí, i va per la riera fins a la riera d'Abella. I se'n va, a migjorn, fins a la serra de Solamal (*Solario malo*), i va per la serra i arriba a la riera que prové de Bac Llarder (*de бага Lardario*), i segueix aquesta riera fins a la riera que prové de la Portella. I, a ponent, al puig de la Bedosa i segueix la serra fins al coll de Penedicz. A la part de tramuntana passa pel coll de Segúries i segueix la via fins a les incisions que foren fetes per unghes, i va pel torrent fins a la Portella, i segueix la serra fins a Castellet, fins a la serra de Llastanesella.

14. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1407-1408. Reg. 18b, f. 38.

15. AMSJA, Capbreu de Bianya, 1413 [J 4.4], f. 1r.

16. Ara de Llistosella, nom també d'un mas, que separa el Clot de Capsec. Una llastonosa és un lloc on hi ha una herba anomenada *llastó* o *llistó*, gramínia semblant a una espècie de palla seca o fenaletes, mot d'origen preromà, del basc *lasto* "palla", en el sentit de "tigeta com una palla llarga". Joan FERRER: "Llastonosa" a Joan COROMINAS, *Onomasticon Cataloniae*, V, Barcelona, Curial, 1996, p. 43b, que no esmenta aquest. Jordi BOLÓS fa observar que en aquest document hi ha encara dos topònims més amb un origen vegetal: *Agravalòsa* o *grevolosa*, indret amb grèvols, i *Avedosa* o *bedosa*, lloc on hi ha bedolls. *Catalunya Romànica*, IV. *La Garrotxa*, p. 390.

17. Un soll era un clos per als porcs; sollol era segurament un diminutiu de soll. *Ibidem*, p. 390.

En total declaren 71 persones, que tenen pel monestir 111 cases i 129 terres, distribuïts de la següent manera:

<i>Lloc</i>	<i>Persones</i>	<i>Cases</i>	<i>Terres</i>
Sant Ponç d'Aulina	4	10	6
Pinoses	4	12	6
Sant Salvador de Bianya	15	29	50
Abella	5	20	33
Sant Martí de Tornarissa	16	33	3
Sant Martí de Solamal	7	6	12
Sant Martí de Capsec	6	2	11
Sant Pere del Puig	7	3	6
Santa Llúcia de Puigmal	4	15	1
Santa Margarida de Bianya	1	1	1

Recordem que en el document del 1396 s'esmenten 14 focs eclesiàstics a Santa Margarida, 8 a Sant Pere del Puig i a Sant Martí de Solamal, 9 a Sant Martí de Capsec, i 5 tant a Sant Andreu de Socarrats com al veïnat de les Illes.

La major part dels declarants (41) confessen ésser persones pròpies, sòlides, quíties, afocades i de remença del senyor abat de Sant Joan i de la seva abadia, amb totes les quèsties, toltes i altres serveis acostumats, i amb tots els infants nascuts i per néixer.

No ho són els tres batlles (Joan de Coll, batlle de Pinoses; Francesc Vives, batlle de la castlania, i Pere de Collell Mitjà, batlle de Collell), els dos rectors (Pere Martí, rector de Sant Salvador i de Sant Ponç, i Jaume de Cors, rector de Sant Martí de Tornarissa, l'actual Sant Martí del Clot), ni els propietaris dels principals masos d'aquestes dues parròquies (Joan de Torrent Mitjà, Pere sa Coromina des Molí, Bernat de Penadís, Ramon sa Coromina des Clot i Francesc de Masdevall, de Sant Martí, així com tampoc cap dels de Capsec, de Solamal ni de Sant Pere des Puig.

Han de pagar a l'abat un cens per Sant Miquel, gallines per Nadal, civa-

da per la Mare de Déu d'Agost; la tasca (11%), 1/3 del delme i cussura del blat, la qual cosa representa un 25% de la collita; el delme i la tasca de vi (21%), el delme del bestiar (porc, polls, xais, formatges), el quest d'ous i formatge per Sant Joan, i una mitgera de forment; carn al paborde; llegums i llana al batlle de Pinoses; i contribuir a l'obra de Sant Salvador amb cèrcols per a les tines.

Per Nadal han de pagar un cens en moneda a l'abat 41 explotacions, de les quals 28 són masos, 10 masoveries, 3 casals i 1 molí. Aquest cens va des dels 4 diners del molí fins als 23 sous d'un mas. També li han de pagar una cuixa de porc els masos de Martirià, de Toron i de Quatreplans, i la masoveria de les Codines de Sant Salvador, i el mas de Planagolmar del Clot.

Per Sant Joan són els masos més propers a Sant Joan els que li han de portar un feix d'herba i cireres, cas dels masos de Bosc i Ferrer d'Aulina, i Canal de Sant Salvador, o només cireres en el cas del mas de sa Plana (les Planes) de Sant Ponç, o un feix d'herba en el cas dels masos de Torrent, de sa Cambra i de Prat de Puigmal.

El 15 d'agost l'abat rep pagaments en civada de 34 explotacions, els quals van des dels 2 sestercis fins a les 10 mitgeres, en forment de 8 explotacions, i en ordi de només 3 explotacions.

Per la verema l'abat rep entre 8 i 10 canates de 9 masos, entre mitja semal i 9 semals de 9 masos, entre 2 i 8 *medalia* de 7 masos, i un cossi d'un altre.

A part, rep parts del raïm de 78 unitats d'explotació, de les quals 49 fan el delme i una tasca, 19 el delme, 4 de Santa Llúcia una tasca i mitja dècima, 3 una tasca, i 3 només mitja dècima. 76 unitats paguen una part del blat, de les quals 32 fan tasca, terç de dècima i cussura⁽¹⁸⁾ de blat; 9 paguen tasca, dècima i terç de cussura; 8 la dècima, i 8 el terç de la dècima; i la resta una

18. Cussura era un dret de mesuratge damunt dels cereals, que es traduïa en una part de la collita que es pagava per la batuda (Francesc CAULA, *Les parròquies i comuns de Santa Eulàlia de Begudà i Sant Joan les Fonts. (Notes històriques)*, Sant Joan les Fonts, 1930, p. 66. L'Alcover-Moll apunta que podria venir de *cozza*, "Mesura de gra, que és la sisena part de la *mesura* pròpiament dita i que equival a dos quilos i mig (Cerdanya)".

part inferior. I 28 unitats lliuren una part dels polls, porcs i formatges, de les quals 19 paguen tasca i delme, 7 només delme, i 2 només tasca.

L'abat també rep 44 gallines censals dels masos més llunyans, que li pervenen de la següent forma: hi ha 6 masos que li'n donen una, 5 que li'n donen dues, 3 que li'n donen 4, 2 que li'n donen 5, i 1 que li'n dóna 6. En canvi no en fan cap els de Sant Ponç i de Pinoses, ni els de Puigmal i de Sant Pere des Puig.

Cinc dels pagesos han de portar-li un feix de palla de tres braçats, 3 pagesos un feix d'un braçat, i 3 palla, sense especificar-ne la quantitat. Però en Queraut ha de portar un viatge de palla i un de llenya. Tots són de Sant Salvador, Abella i el Clot, que és la part més assolellada de la vall i on devia haver-hi més alzina, per la qual cosa també es diu que han de pagar un cens en palla i llenya.

En Torrent Mitjà diu que dóna i ha de donar palla als animals del senyor abat en temps de veremes, i en qualsevol que estiguin al mas de Pinoses.

24 pagesos han de pagar el quest d'ous i formatge, i 25 una mitgera de forment, mentre que Pere de Collell Mitjà, del Clot, només ha de pagar un ou.

Pere Ferrer del Clot ha de pagar dues fogasses, i Pere de Collell Mitjà, de Solamal, 20 fogasses per alberga de la seva batllia.

El monestir devia estar ben assortit de llegums, ja que 20 dels pagesos han de pagar tasca i terç de dècima dels llegums, excepte de les faves, que fan terç de dècima; 4 fan tasca i dues parts de dècima, excepte de les faves; 6 fan tasca i terç de dècima de tots els llegums, mentre que en Joan de Torrent Mitjà només fa tasca, en Penadís que només fa terç de dècima, i en Padrós fa mitja dècima, excepte de les faves que en fa tasca i terç de dècima.

Per la seva part, el preposít rep per Nadal 37 gallines de 18 pagesos diferents, que fan entre una i 5 gallines cadascun; 32 cuixes o «pernes» de porc i 3/4 de 23 pagesos, que han de portar-li entre mig i 4 pernills, però tres li han de portar un porc lletó, i en Penadís ha de pagar 13 sous i 4 diners en lloc d'un porc; en Bosc d'Aulina li ha de donar la dècima de xais, porcs i

vedells; en Planes de Pinoses, en Padrós i en Puigdevall del Clot li han de donar «*decima agnorum, edulorum, et gallinarum vitulorum*», i en Toron i el batlle de la castlania dues parts de l'esmentada dècima. També rep 152 ous de 16 pagesos; i en moneda un total de 2 lliures, 12 sous i 5 diners de 7 masos, mentre que 15 masos paguen 2 diners i un òbol un any, i 3 diners l'altre any, i dos masos paguen només un diner i un òbol respectivament.

El prior rep en total 30 punyeres d'ordi de 14 masos, i 2 diners de 4 masos.

Els batlles

Per administrar millor el seu patrimoni, el monestir té els tres batlles esmentats, que reben un terç de la dècima del blat de 39 pagesos, una tasca i terç de dècima del gra i el mill d'en Batlle d'Aulina, i una tasca i dues parts de dècima de gra i mill d'en Noguer de Pinoses.

El batlle de Pinoses rep també dues parts de la dècima de la llana de 27 masos, la dècima de 3, i mitja dècima d'un mas; la tasca i dues parts, el terç, mitja o tota la dècima de 31 masos i només un terç de dècima de 2 masos; i un terç de la dècima de carnalatge i dels formatges de 27 masos. En els primers s'especifica que es tracta dels polls, xais, porcells, «*edulorum*», gallines i vedells.

L'aviram és present a tots els masos. Per sant Martí, el batlle de Pinoses rep en total 30 gallines de 19 masos, la majoria dels quals li n'han de lliurar una (11 casos) o dues (7 casos), o bé alguns una petita quantitat en metàl·lic que en total sumen 7 sous i 3 diners.

Un altre pagament molt comú entre els pagesos catalans medievals són les fogasses. Podien ésser una peça de pa o bé una coca cuïta al caliu i de pressa.⁽¹⁹⁾ El batlle de Pinoses rebia cada any 7 fogasses d'una lliura, 2 fogasses de 2 lliures, una fogassa de 5 lliures i una fogassa de mitja lliura.

19. *Diccionari Català-Valencià-Balear*, tom 5, p. 939.

Algunes ja es comptabilitzen en moneda, de manera que n'hi ha una de 18 diners, 4 de 16 diners, 2 de 4 diners, una de 2 diners, i dues de 8 diners, que en total puguen a 4 sous i 4 diners.

En aquesta època sembla que ja s'ha produït una certa especialització dels masos, de forma que la Sibil·la de Toron només fa al batlle de Pinoses dues parts de dècima de llana i de cànem, que són els que no paga la Sibil·la sa Condamina des Solà, que fa terç de dècima de blat i tasca, i terç de dècima de llegums, excepte faves, de les quals fa terç de dècima.

No paguen res al batlle de Pinoses els tres batlles, els dos rectors, Margarida de Quatreplans, Pere Tria ni Antoni Jovell, Pere de Fàbrega ni Pere d'Aulina de Capsec, Sibil·la sa Oliva del Clot, ni cap dels de Solamal, Sant Pere des Puig ni Santa Llúcia de Puigmal; i només el terç de la dècima del blat en Bosc d'Aulina, en Planes de Pinoses, en Padrós, Sibil·la de Toron, Francesca sa Coromina des Molí de Sant Salvador, Sibil·la sa Coromina des Solà, Bartomeu Alou, Sibil·la sa Oliva i en Puigdemont del Clot, Guillem Boada i Pere de Collell Mitjà de Solamal, Pere de Pujolar i Joan Ginebra de Capsec, i Pere Llac de Sant Pere des Puig.

Francesc Vives jura que té la batllia de la castlania (*Casulania*) de Sant Salvador per un document de fa més de seixanta anys (14 de novembre de 1351),⁽²⁰⁾ i que per raó de dita batllia ha de manar les conobres necessàries al celler de Sant Salvador, és a dir, rentant la fusta, portant cèrcols, trescolant vi i les altres que es necessitin. Així mateix ha de manar a aquells que han de portar palla en temps de veremes. I també ha de manar a aquells que han de portar llenya i palla quan dit senyor abat és a Sant Salvador (f. 24v).

Francesc Batlle d'Aulina diu que ha de fer fer a tots els homes de la seva batllia cada any cèrcols de tina i vasos de Sant Salvador, tot allò que li sigui manat pel batlle o procurador del senyor abat, i fer-ho portar al celler de Sant Salvador.

20. Aquest establiment del 1351 s'havia fet perquè dita batllia havia caigut completament en benevist per la pesta del 1348, i l'edifici del dit mas completament acabat i destruït. (AMSJA, Notaria. Núm. 330 Inv. Ant., full 91).

Les confessions que acabo d'esmentar, i altres de molts dels pagesos, em porten a pensar que en el moment de fer el capbreu es devien estar construint unes tines al celler que el monestir tenia a la rectoria de Sant Salvador. Per això el pagès de Torrent Mitjà diu que fa conobres per rentar la fusta del celler de Sant Salvador i per trescolar el primer vi i «lo rafoll». I rep aquell dia un mallal de vi prim i una semal de «rafoll».⁽²¹⁾ I per quatre semals de raïm rep mig pa d'ordi. I per trescolar vi rep dos pans d'ordi. Semblantment, en Coromina des Molí ha de rebre un mallal de vi primer i mitja semal de rafoll, i en Puig això mateix més dos pans d'ordi. També deuen treballar a les ordres del batlle d'Aulina en Bosc, en Ferrer, en Plana i en Canal d'Aulina.

El ferrer

Els monestirs solien tenir el dret de llòçol, és a dir, que els pagesos havien d'anar a ferrar el bestiar i a fer les eines que calguessin a la ferreria del monestir. En aquest cas, però, només trobem 4 pagesos que hagin de pagar aquest dret al ferrer d'Aulina, entre els quals es compta el mateix Bernat Ferrer, que ha de pagar 2 sous pel mas de Falgars. Els altres són Margarida, filla de Francesca sa Codina, que ha de pagar 1 sou 10 diners, Antoni des Noguer, que el 1413 ha de pagar 4 sous 3 diners però el 1564 res, Francesc de Prat de Pinoses, que ha de pagar 6 sous 11 diners.

La quèstia

La quèstia o quístia és un tribut en diners o en fruits, que el senyor feudal cobrava dels seus súbdits, sia per imposició senyorial, sia per repartiment efectuat per autoritats o funcionaris subalterns.⁽²²⁾

21. Es tractaria del vi de rapa o "rapoll", que és l'últim vi que surt dels raïms.

22. *Diccionari Català-Valencià-Balear*, tom 9, p. 49.

Paguen la quèstia 41 unitats d'explotació, de les quals 31 són masos, 8 són masoveries, 1 és una *domus* i 1 és una borda. La quantitat va des dels 6 diners de la *domus que fuit d'en Casulà* fins als 15 sous 6 diners que paguen entre el mas de Canelles dellà i la borda de sa Vila, però el més normal són 2 sous i 8 diners. No la paguen els que no són homes propis ni Bernat Ferrer d'Aulina, Ramon Padrós, Francesca sa Coromina des Molí, Margarida sa Codina d'Abella, Ramon de Planagolmar, Margarida d'Aulines, Elicsendis sa Raguer ni Pere Ferrer del Clot, ni Bernat de Vilallonga de Santa Llúcia.

Masos feudals, francs, remences i rònecs

En tot el capbreu només apareix dues vegades la paraula feu, i és per referir-se a un mas o casa i a un cens.

En efecte, Bernat de Penadiç, de la parròquia de Sant Salvador de Bianya, és hereu i propietari del mas o *domus* de Penadiç, i confessa que el posseeix en feu per l'abat i el monestir santjoanenc, per la qual cosa té en feu per dit abat totes les dècimes i tasques, cussures i censos i altres drets que per dita raó rep al seu mas o casa. *«Item dixit quod ipse ut heres dicti mansi de Penadiç et sui successores non possunt dare et stabilire a masovers e masoveras terras et posesiones dicti mansi sine firma dicti domini abbatis»*. De la qual cosa va ensenyar un instrument fet a la notaria de la Ral el 22 d'abril de 1256 (f. 19v). Aquest mas o casa de Penadís és l'antecessor de l'actual Callís.

Margarida de Quatrepens, muller de Pere de Quatrepens, per la seva banda, diu que té per dit senyor abat en feu tot aquell cens que rep a la masoveria de Martirià, que té en Toron, del qual cens té l'instrument (f. 26r).

En canvi els altres masos són de remença, la qual cosa vol dir que no el poden abandonar lliurement, i com a tals presten homenatge de fidelitat. Pere çà Vila jura després de la clàusula d'home propi: *«Et quod non intrabit castrum nec locum regalis nec aliqua alia faciet propter quo dictus dominus abbas poset cum amittere nec alius dominus ipsum intrari; quorum si*

fecerit possit ipsum capere ubique et forciari ad complendum predicta. Et quod erit dicto domino abbati et sue abbacie bonus fidelis obediens et legalis dicto et facto in omnibus et per omnia bona fide» (f. 55).

Pere sa Coromina des Molí, de la parròquia de Sant Salvador de Bianya, confessa que té el mas de Resclusany amb els seus drets i pertinences franc, redimit i quití de tots els homes i dones i servituds personals i adjunt al seu mas de Coromina (*Condamina*), pel qual ha de fer cada any per Nadal per tots els censos 6 sous, segons document datat a Sant Salvador, en possessió del notari de Sant Joan, el 18 de maig de 1403.

Hem de recordar que ja al segle XIII alguns pagesos obtenen la redempció d'alguns mals usos, com la masoveria de Pinoses i altres masos del domer de Pinoses, que el 6 de les nones de juny de 1270 assoleixen la redempció d'eixorquies i intesties a 1 sou anual, i que des de mitjan segle XIV hi ha hagut tota una sèrie de pestes que han propiciat que s'abandonin molts de masos dolents, com l'esmentat de Resclusany, i que sovint s'han convertit en rònecs.

Aquest seria el cas del mas de Manca (?) de Sant Martí de Capsec, que el 24 de desembre de 1479 l'abat Ramon de Vallmanya estableix per a cinc anys a Jaume d'Ullet, àlies de Vila Perró de Capsec, perquè està «*ad benevisum*»;⁽²³⁾ i del mas de la Rovira d'Aulina, que el 16 de maig de 1413 s'estableix a Francesc Batlle d'Aulina, enfranquant-lo, però amb una entrada de 6 sous. El mateix dia es fa un nou establiment del mas Bosc d'Aulina a Francesc de Bosch, home propi, per 36 sous d'entrada, i l'endemà el mas Falgars a en Planes de Pinoses.⁽²⁴⁾

En el capbreu s'esmenten 8 masos, 10 masoveries i una casa que actualment ha desaparegut del tot. Es tracta dels masos de Cabanelles, de la Rovira, de Falgars, d'Augal, i de la masoveria de Cabanes de Sant Ponç; del mas de Prat i de les seves masoveries des Quintà, de sa Espia i de sa Coma; de les masoveries de sa Costa, des Bajol, des Roure i des Cistre, i del molí de les

23. AHCÓ, Notaria de la Ral. Reg. 4, f. 87v-88r.

24. AMSJA, Notari Joan de Coll. *Nota tertia* (1413). Núm. 135 Inv. Antic, ff. 2r-7v.

Planes de Pinoses; del mas de Plana Labarot, de sa Coromina des Molí, des Parer, de la Marge, de Martirià, de sa Verdera i de Manigosta, així com de les masoveries de Manigosta, de la Gallinassa, des Soler i de les Eres, i de la borda de sa Vila de Sant Salvador.

Altres pagesos han aprofitat la situació de davallada demogràfica per millorar els contractes. Així doncs, el 14 de juny de 1365 hi ha una reducció de censos del mas Noguer de Pinoses i de la masoveria de *ça Costa* a 26 sous; el 20 de juliol de 1383 és el mas Prat de Pinoses i les masoveries *des Quintan, de ça Espa i de ça Coma* els que veuen reduïts els seus censos a 32 sous; el 8 de febrer de 1383 es fa un nou establiment del mas Penadís, pel qual l'abat Ramon extreu la tercera part de tots els censos.⁽²⁵⁾

També hi ha altres masos que han perdut terres a benefici d'altres. Són aquests:

AUGAL (Sant Ponç)	devesa Ferrer	>BATLLE
CANELLES (Sant Salvador)	2 feixes de terra al Coll de Sant Feliu del Bac	>V. ça CONDAMINA DES MOLIN
BORRELL (Abella)	2 peces de terra al pla d'Abella (10 jornals)	>COLLELL MITJÀ
COLLELL MITJÀ	4 jornals al coll de Solamal	
CASADEVALL	1 peça de terra de 2 jornals	>P. LLACH (Sant Pere)
CASTELL	1 peça de terra d'1 jornal	>CAMBRE (Santa Llúcia)
ILLA	1 peça de terra de 2 jornals	>SAGUER (el Clot)

Alguns pagesos declaren tenir peces de terra per l'abat en domini directe i en franc alou, la qual cosa no vol pas dir que no paguin res, sinó que paguen si fa no fa els mateixos censos que els altres.

Deutes, dots i dependència

Els protocols notariais ens informen millor de les relacions entre els pa-

25. Arxiu del Callís, Perg. núm. 14 (20/06/1413).

gesos. Així trobem 30 deutoris per raó mútua, que oscil·len entre els 33 i els 240 sous. La major part no porten cancel·lació, i els que ho són és amb retard sobre la data establerta, que normalment sol ser per sant Feliu i per sant Miquel, és a dir, després de les collites de cereals i raïm.

Això ve a confirmar els resultats d'altres estudis sobre l'economia agrària a diversos indrets de la Catalunya baix medieval, com el Vallès Oriental, on es palesa la creixent diferenciació dins la població pagesa. Així doncs, mentre que els petits tenen cada vegada més dificultats per fer front als múltiples pagaments, els grans van consolidant el seu poder.

Llavors un animal de treball costava entre 50 i 120 sous. Així doncs, el 26 d'agost de 1400 en Guixar de Sant Andreu del Coll confessa deure 59 sous per un bou, a pagar per Sant Miquel.⁽²⁶⁾ El 17 de juny de 1401 Joan Serradell, de Santa Margarida, confessa deure 20 florins d'or (220 sous) per dos bous a Pere sa Coma, sagristà de Santa Margarida,⁽²⁷⁾ i el 21 de juliol de 1405 Jaume de Font confessa deure 60 sous per un ase a Guillem sa Riba.⁽²⁸⁾

50 sous també és el que el 20 de gener de 1401 Bartomeu Mayol confessa deure a l'esmentat Jaume de Prat, que és el creditor de quatre deutoris més, per una quartera de forment.⁽²⁹⁾

La primavera de 1401 trobem tres vendes d'animals i un contracte d'arrendament fets per part de gent de Sant Joan les Fonts a pagesos bianyencs. Així, el 25 d'abril Pere sa Estrada ven a Bernat Riba, de Sant Andreu de Socarrats, un bou arec, una brava, dos ases, un vedell i altres béns per 12 lliures (240 sous), i Jaume sa Planella ven a Pere de Fàbrega, de Capsec, bous, vaques, porcs, porcells, etc. i arrenda al mateix Bernat Riba per a dos anys la collita del mas de sa Estrada per 15 florins d'or, i el 3 de juny Guillem de Gordiola ven a Jaume de Socarrats, de Sant Andreu de Socarrats, tres bous arecs, dos vedells, dos vedells de pèl roig i un ase per 20 lliures.⁽³⁰⁾

26. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de Bernat Molina, 1400. Reg. 14, f. 51r.

27. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1401-1402, Reg. 22, f. 23.

28. AHCO, Notaria de la Ral. Llibre de notes de Bernat Molina, 1405. Reg. 8, f. 61v.

29. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 3r.

30. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 45v-46v.

Mentre que el 15 de setembre de 1408 Bernat Badosa i el seu fill Jaume, també de Sant Joan les Fonts, reconeixen tenir en comanda de Ramon sa Coromina, del Clot, 7 animals bovins (3 vaques, 1 vedell i 2 braves), de manera que es quedarà els dos primers vedells i a mitges la resta, i 7 lliures per raó del bou.⁽³¹⁾

El 18 de març de 1401 Elicsendis de Noguer de Sant Salvador reconeix haver rebut de Jaume de Seguer de Sant Martí de Tornarissa 20 florins d'or (220 sous) per raó de la venda dels masos bordes de sa Illa i de sa Brugada de la mateixa parròquia,⁽³²⁾ i el 19 de novembre Bernat Benet d'Abella figuera, de Sant Salvador, reconeix a Pere des Bruch els pagaments rebuts d'aquells 50 sous que devia a Bernat Masó, difunt, del mas de Deulofeu, per la venda de dit mas, i que dit Bernat Masó manllevà a Pere Benet dits 50 sous, empenyorant aquest mas.⁽³³⁾

Joan d'Ulines, fill de Ramon d'Ulines, de Sant Pere des Puig, que havia rebut per raó de matrimoni el mas d'Ulines, el 18 de setembre del 1400 l'hi restitueix per ésser «inútil i danyós, és a dir, amb el pretext que aquest mas i els seus béns estan obligats per molts crèdits en censos i altres honors.»⁽³⁴⁾

Berenguer d'Alou, de St. Martí de Tornarissa, hereu de Ramon de Serradell, senyor útil i propietari de la masoveria des Noguer pel testament fet el 22 d'agost de 1395, la seva dona Marquesa i Bartomeu, fill d'ells, el 19 de gener de 1400 venen a Ramon de *Condamina* (Coromina), de dita parròquia, dita masoveria per 17 lliures i mitja, salvat el dret de l'abat de Sant Joan de les Abadesses, així com el bosc que fou d'en Puigdevall, que és a prop de dita masoveria, i que limita a llevant amb la devesa i camp des Noguer, al sud i oest amb el bosc de Puigdevall i el bosc d'en Noguer dit de Serragons, per 50 sous barcelonesos de tern.⁽³⁵⁾ A finals del mateix any, el mateix Berenguer d'Alou canvia amb Berenguer de Vilamajor, major de Sant

31. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, f. 19v20r.

32. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 49v.

33. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 4, f. 51v-52r.

34. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 14, f. 9v.

35. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 14, ff. 39v-42r.

Pere des Puig, senyor útil del mas de les Olives de Tornarissa, dues peces de terra de dit mas, l'una dita d'Aragall i l'altra dita de sa Quintana, per la peça de terra dita des Rieral o de Roca Pelada, a la parròquia de Tornarissa.⁽³⁶⁾

Guillem sa Riba, de Sant Pere des Puig, en satisfacció del deute a Guillem Corona, àlies Crespià, de Pujarnol, per raó mútua, el 10 d'octubre de 1401 li cedeix el dret que té en el deute de 10 lliures 10 sous de Ramon Oliva i Jaume Saguer, de Sant Martí de Tornarissa, i Jaume Quintana, clergue de Sant Cristòfol de Beget, per raó dels animals bovins, instrument fet el 4 de febrer.⁽³⁷⁾

Arnau Buïgues, de Sant Martí de Capsec, el 14 de novembre de 1401 dóna a Joan de Llastosella, de la mateixa parròquia, la peça de terra dita les Fontanelles.⁽³⁸⁾

Pere Moles, casat al mas de Sala de Santa Margarida, possessor i senyor útil dels masos de Molins d'Avall i Molins d'Amont de Santa Margarida, el 12 de desembre de 1401 els ven a Francesc de Camps per 10 florins d'or,⁽³⁹⁾ però poc després havia de fer un debitori.

Agnès, vídua de Ramon Solà, de Santa Margarida, i Pere Solà, fill seu, possessor del mas de Molera, el 24 de febrer de 1402 ven a Guillem sa Riba de Sant Pere des Puig una peça de terra prop del riu de Bianya, que té pel monestir de Ripoll, per 20 sous, i una altra que té pel paborde de Sant Joan les Fonts, també per 20 sous.⁽⁴⁰⁾ Una altra Agnès, muller de Jaume de Puig Mitjà, propietària del mas de Puigmitjà de Sant Martí de Tornarissa, el 8 de juliol de 1402 ven a Tomàs de Rovira, oriünd de Sant Joan les Fonts, casat a l'hospici d'en Saguer de Sant Martí de Tornarissa, dues gallines censals que té pels possessors del mas de Riera, per 40 sous barcelonesos.⁽⁴¹⁾

Joan de Llastosella, de Sant Martí de Capsec, el 20 de febrer de 1402 ven

36. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 14, ff. 44v-46r.

37. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, ff. 3r.

38. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, ff. 44r.-v, borrós.

39. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, 52v.-53r.

40. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, ff. 74v.-74r.

41. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 76v.

a Pere de Fàbrega i Pere, fill seu, la peça de terra dita lo Molinar per 12 sous. Aquesta peça limita al nord amb el torrent de Gorners.⁽⁴²⁾

Arnau sa Calm, de Sant Joan les Fonts, el 26 d'abril de 1405 reconeix tenir en comanda de Bernat de Riba, de Sant Andreu de Socarrats, dues vaques, una de pèl roig i l'altra de pèl lorenya, i un vedell de pèl lorenya, per a tres anys.⁽⁴³⁾

El 22 de febrer del mateix any 1405 Bernat de Planes, de Sant Feliu del Bac, batlle del cambrer de Santa Maria de Vilabertran, atenant que la peça de terra de la Roureda, que fou de pertinença de la masoveria del Mallof de Santa Margarida, ha esdevingut «*ad benevisum*» i que la dita masoveria està sota el domini directe del monestir de Ripoll, l'estableix en emfiteusi a Francesc Lavina de Santa Margarida per 2 florins d'or d'Aragó (22 sous barcelonesos de tern).⁽⁴⁴⁾

18 florins és el que l'11 d'octubre de 1405 paga Pere des Buc d'Abella figacera a Guillem Radon de Sant Martí de Solamal per una peça de terra que aquest té al lloc dit la Calmassa.⁽⁴⁵⁾

14 lliures, és a dir, 180 sous, és el que cobra Pere Solà, fill de Ramon Solà, difunt, de Santa Margarida, i d'Agnès, per la venda a Bartomeu de Prat, de Sant Andreu de Socarrats, del Camp Ras, que és de pertinences de la gleba del mas de Molera.⁽⁴⁶⁾

20 lliures rep Pere de Llac, menor de dies de Sant Pere des Puig, per la venda a Pere d'Olivera, fill de Guillem d'Olivera, de Sant Martí de Capsec, de la tria que fou del mas o borda d'Ulines dita Plana Rodona, que afronta a migdia amb el torrent del Bosc.⁽⁴⁷⁾

En canvi, Pere Brugaran, senyor útil i propietari de dit mas de Capsec, el 16 de gener de 1408 ven a Pere sa Trilla, major de dies, i Pere sa Trilla, fill

42. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 78v.

43. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 8, f. 11v.

44. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 8, f. 14.

45. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 8, f. 65.

46. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, ff. 30r.-31v.

47. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, f. 21r.

seu, la peça de terra dita la Quadra per només 100 sous, o sigui 5 lliures.⁽⁴⁸⁾

Jaume de Riera, de Sant Martí de Tornarissa, el 1408, atenent que no pot conservar la peça que té prop de la riera de Resclusanys, la defineix a Jaume de Puig Mitjà.⁽⁴⁹⁾

Els dots es mouen entre els 50 sous i els 2.200 sous, i es distribueixen de la següent forma:

de 50 a 250 sous	6	(20%)
de 251 a 500 sous	9	(30%)
de 501 a 750 sous	7	(23,1%)
de 751 a 1.000 sous	6	(20%)
de 1.001 a 2.200 sous	2	(6,6%)

El 10 de desembre de 1405 es reuneixen a Camprodon els representants de les universitats de Santa Margarida, Sant Martí de Capsec, Sant Joan les Fonts, Sant Martí de Solamal i Sant Pere des Puig per pagar la part corresponent de les 50.000 lliures del dot del rei Jaume II d' Aragó, fill del comte d' Urgell, amb Isabel, filla del rei Pere.⁽⁵⁰⁾

Les persones pròpies

Com hem dit al començament, la major part dels pagesos bianyencs estan subjectes a algun senyor. Per això trobem alguns documents de definició d'home o dona pròpia d'aquest.

Així, el dia 11 de setembre de 1400, a l'estada o *domus* de Pujolar de l'abat de Camprodon a Capsec, Jaume, abat d'aquest monestir, fa definició d'home propi a Guillem d' Olivera, de Sant Martí de Capsec.⁽⁵¹⁾

El 10 de juny de 1401 Guillem de Peguera i Alamanda, la seva muller, de l'estadi de Bellvespre de Santa Margarida, i senyor de l'església de Sant

48. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, f. 41.

49. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, f. 20v.

50. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 8, f. 75v-76v.

51. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 14, f. 17r.

Andreu del Coll, defineix a (?) de Riera de Sant Andreu del Coll per 2 florins d'or.⁽⁵²⁾

El 19 de desembre de 1401 Guillem de Peguera, donzell, senyor de l'estadi o casa de Bellvespre, i per raó d'aquest senyor directe del mas de Tost, altrament anomenat de Ferrer, de dita parròquia, absol Francesc de Tost com a home propi i soliu de dit mas.⁽⁵³⁾

El 30 de juny de 1402 Guillem sa Lavina i Ponç de Pujals, de Santa Margarida, Pere de Coromina, i Pere el seu fill, de Sant Pere des Puig, reconeixen a Pere de Boixeda, clergue obtentor del benefici instituït a l'altar de Sant Miquel de Santa Maria de Ripoll, que són homes propis i solius de dit benefici.⁽⁵⁴⁾

L'11 d'octubre de 1405 Arnau, abat de Sant Joan de les Abadesses, fa definició d'home propi a Pere, fill de Berenguer sa Cudina d'Abella;⁽⁵⁵⁾ el 22 de febrer de 1407 a Martí sa Coromina des Solà, de Sant Salvador, fill de Guillem sa Plana Golmar, de Sant Martí de Tornarissa, per 55 sous.⁽⁵⁶⁾

Antroponímia

El nom d'home més freqüent entre els bianyencs que el 1413 capbreven a favor de l'abat de Sant Joan de les Abadesses és Pere (24). Després segueixen Joan (9) i Bernat (8), Francesc i Guillem (5), Jaume i Ramon (3) i Antoni (2), mentre que només s'esmenten una vegada Berenguer, Pere Guillem, Salvador i Tomàs. Només s'esmenten tres noms de dona: Sibil·la (5), Margarida (4) i Elisenda (3).

52. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 24r.

53. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 22, f. 15r.

54. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 4, f. 79v.

55. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 8, f. 68r.

56. AHCO, Notaria de la Ral. Reg. 18b, f. 10.

En el cas dels dots (anys 1400-1402, 1405 i 1407-1408) els resultats són semblants. Pere (23), Guillem (15), Bernat (10), Arnau, Francesc i Jaume (7), Berenguer i Ramon (4), Joan (3), Benet i Miquel (1) en els homes, i Margarida (11), Sibilla (8), Elicsendis (7), Agnès i Esclarmonda (3), Caterina i Francesca (2) i Beatriu, Blanca, Brunissenda, Cília, Graidà, Guilla, Guillema, Maria i Sarraïna (1).

Apèndix 1. Debitoris (1400-1408)

Data	Deutor	Creditor	Quantitat	Causa	Venciment
27/05/1400 Reg. 14, f. 5v (pagat 21/01/1401, Reg. 14 f. 69 r.; 12/07/1401, Reg. 22, f. 27)	Joan de LLESTOSELLA Sant Martí de Capsec	Pere SERRA, el seu pare	40 s. b.	r. m.	Sant Feliu Sant Miquel
21/11/1400 Reg. 14, f. 9v	Pere d'ULLINES Sant Martí de Tornarissa	Jaume de PRAT Santa Margarida	44 s. b.	r. m.	
24/02/1400 Reg. 14, f. 11r	Pere SERRA, menor de dies Sant Martí de Capsec	Bernat d'OLLINA Sant Andreu de Porreres	33 s. b.	r. m.	Sant Miquel
29/02/1400 Reg. 14, f. 24r	Pere de COLL i Cília Sant Martí de Solamal	Jaume de PRAT Santa Margarida	100 s. b.	bous	Sant Miquel
02/02/1400 Reg. 14, f. 46	Guillem SERRADELL i Maria (muller)	Pere sa COMA, sagristà Santa Margarida	12 ll. n.		Sant Feliu
12/03/1400 Reg. 14, f. 51r	Pere PUJOLAR i Agnès Sant Martí de Capsec	Jaume de PRAT Santa Margarida	50 s. b.	blat	15 agost
26/08/1400 Reg. 14, f. 52v	GUIXAR Sant Andreu del Coll	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	59 s. b.	bou	Sant Miquel
28/12/1400 Reg. 14, f. 68r	Pere SERRA, menor de dies Sant Martí de Capsec	Pere de FÀBREGA	110 s. b.	deleg. R. de Coll	
20/01/1401 Reg. 22, f. 3r	Bartomeu MAYOL Santa Margarida	Jaume de PRAT Santa Margarida	50 s. b. 1 q. ft.	r. m.	

Data	Deutor	Creditor	Quantitat	Causa	Venciment
24/01/1401 Reg. 22, f. 4r	Joan SERRADELL Santa Margarida	Pere sa COMA, sagristà Santa Margarida	10 fl.	r. m.	
16/06/1401 Reg. 22, f. 47r	Francesc LAVINA Santa Margarida	Guillem CORONA Sant Cebrià de Pujarnol	45 s. b.	r. m.	15 agost Tots Sants
10/10/1401 Reg. 22, f. 6r-v	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	li cedeix el dret que té en el deute de 10 ll. 10 s. que Ramon OLIVA i Jaume SAGUER, de Sant Martí de Tornarissa, i Jaume QUINTANA, clergue de Sant Cristòfol de Beget, per raó dels animals bovins.			
17/06/1401 Reg. 22, f. 23	Joan SERRADELL Santa Margarida	Pere sa COMA, sagristà Santa Margarida	20 fl. or 4 fl. or	2 bous foriscapis = 11 ll.	
12/07/1401 Reg. 22, f. 16r	Jaume de PUIGMITJÀ Sant Martí de Tornarissa	Pere SERRA, pare	50 s. b.	r. m. - St. Feliu 1402	
04/09/1401 Reg. 22, f. 35v-36r.	Jaume de FONT i Margarida Santa Margarida	Jaume de BRUGATS, capellà Sant Miquel del Mont	100 s. b.	censos mas de sa Querosa	
04/11/1401 Reg. 14, f. 49v	Pere des CARRER Sant Pere del Puig	Jaume de PRAT Santa Margarida	40 s. b.	r. m.	15 agost St. Andreu 1402
02/01/1402 Reg. 22, f. 78r	Pere d'OM Sant Martí de Capsec	Pere de FÀBREGA Sant Martí de Capsec	47 s. b.	r. m.	
26/02/1402	Pere BRUGUERA	Pere de FÀBREGA	72 s. b.	r. m.	15 agost
07/03/1402 Reg. 14, f. 72v	Francesc de CAMPS Beatriu i Francesc de C.	Ramon de COROMINA masov. del Masnou	95 s. b.	r. m.	

Data	Deutor	Creditor	Quantitat	Causa	Venciment
Reg. 14, f. 79r	Santa Margarida Sant Martí de Capsec				
14/03/1402 Reg. 22, f. 78r	Bernat de CAMPS Santa Margarida	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	7 fl. or	r. m.	
17/04/1401 Reg. 14, f. 74r	Guillem de BUADA Sant Martí de Solamal	Bernat de PENADÍS Sant Salvador de Bianya	6,5 ll.	dot Joan i Esclarmonda	
26/12/1402 Reg. 22, f. 77r	Berenguer COURAN Sant Martí de Capsec	Dalmai ANDREU Sant Joan les Fonts	1,5 fl. or	r. m.	
09/?/1405 Reg. 8, f. 4v	Ponç Pujals, Agnès (muller) i Elicsendis (mare)	Jaume ?	8 ll.	r. m.	
?/05/1405 Reg. 8, f. 11r	Bernat sa SALA Santa Margarida	Jaume de PRAT Santa Margarida	52 s. b. 1 gra. gra 1 ^{1/2} gra. civada 2 quartans oli	r. m.	15 agost Nadal
?/04/1405 Reg. 8, f. 32r	Bernat de CAMPS Santa Margarida	Pere sa PLANA, domer Santa Margarida	? cens mas		15 agost
03/05/1405 Reg. 8, f. 33v	Guillem RADON, menor Sant Martí de Solamal	Tomàs ROVIRA, à.SAGUER Sant Martí del Clot	42 s. b.	r. m.	Sant Feliu
31/05/1405 Reg. 8, f. 50v	Bernat SAULET Sant Martí de Capsec	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	47 s. b. (3 vaques)	r. m.	
26/04/1405	Joan de PLANA LLOMBARD	Pere deTAST	10 fl. or	bous i	Sant Miquel

Data	Deutor	Creditor	Quantitat	Causa	Venciment
Reg. 8, f. 50v (cancel·lat 20/03/1406)	Sant Martí de Capsec			vaques	
21/07/1405 Reg. 8, f. 61v	Jaume deFONT Santa Margarida	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	60 s. b.	ase	?
16/08/1405	Guillem sa PLANELLA	Joan MAYOL Santa Margarida	30 ll. b.	dot	Matrimoni Quan sigui
04/04/1407 Reg. 18b, f. 26r	Julià de JONCARS Sant Martí de Capsec	Pere de FÀBREGA	55 s. b.	r. m.	8 setembre
07/06/1407 Reg. 18b, f. 29r	Pere des NOGUERS St. Andreu de Socarrats	Pere DOMÈNEC St. Joan les Fonts (Socarrats)	63 s. 6 d.	r. m.	8 setembre
16/11/1407 Reg. 18b, f. 40r	Pere de COLL Sant Martí de Solamal	Guillem sa RIBA Sant Pere del Puig	35 s. b.	r. m.	8 setembre
07/03/1408 Reg. 18b2, f. 18	Ponç de PUJALS Santa Margarida Francesc SERRA, à. CODINA Abella	Sibil·la CODINA, de la Boixeda Sant Martí de Tornarissa	55 s. b.	r. m.	Nadal
06/05/1408 Reg. 18b2, f. 21v	Joan des SENY i muller	Joan de PLA LOMBARD Sant Martí de Capsec	50 s. b.	r. m.	16/05/1408

Apèndix 2. Els dots

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Sta. Margarida 16/06/1400 Reg. 14, f. 9v Època de dot	Pere de BUGUERAU, fill de Guillem B, de St.Martí de Capsec	Margarida filla de Pere FERRER, de Sant Pere del Puig	50 sous
Capsec 14/09/1400 Època de dot Reg. 14, f. 11v- 12r	Pere de SERRA, abans habitant de Santa Margarida	Margarida, possessora del mas de sa Coromina des Solà	14 lliures i 2 sous (282 sous)
Sta. Margarida 08/02/1400 Donació de dot Reg. 14, f. 22r-v	Guillem de PLANES, de Pinoses	Elicsenda, filla de Jaume sa BRUGADA, de St. Pere del Puig	33 lliures (660 sous) El mas és del monestir de Camprodon
Capsec 05/08/1400 Donació de dot Reg. 14, f. 23r.	Guillem, fill de Guillem de PUIGDEVALL i de Sibil·la, de Sant Martí de Tornarissa	Agnès, filla de Pere de FÀBREGA, de Capsec	40 lliures (800 sous)
Sta. Margarida 10/10/1400 Època de dot Reg. 14, f. 32r.	Berenguer de PLANTALECH, de Sant Martí de Solamal	Sibil·la, dona de Pere de VOSA, àlies Lavina, de Sant Pere del Puig, i filla de Pere de	26 florins d'or, 4 sous de les 27 lliures (514 sous) El mas és de l'abat Guillem de Camprodon

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Sant Pere del Puig 29/06/1402 Reg. 14, f. 80.		FÀBREGA (†), a. de VOSA, i de Sibilla	
Sant Salvador 09/03/1400 Donació p. n. Reg. 14, f. 33r.	Pere SERRA, de Santa Margarida	Margarida sa Coromina, propietària del mas de sa COROMINA des Solà, de Sant Salvador	14 ll. i 2 s. (282 sous) El mas és del monestir de Sant Joan de les Abadesses
Sant Salvador 25/09/1400 Època de dot Reg. 14, f. 33v.	Bernat, fill de Pere sa BADOSA, de Sant Feliu del Bac	Esclarmonda, filla de Bernat de PUIG, de Sant Salvador	6 lliures (120 sous)
Sant Pau de Segúries 04/04/1400 Època de dot Reg. 14, f. 34r.	Berenguer, fill de Berenguer de VILA, de Sant Pere del Puig	Sarraïna, filla de Berenguer de PLANTALECH, de Sant Martí de Solamal	100 sous
Capsec 04/01/1400 Època de dot Reg. 14, f. 45v.	Bernat, fill de Jaume d'Ullet, de Sant Martí de Capsec	Francesca, filla d'Arnau BUIGUES, de Sant Martí de Capsec	100 sous
Sant Pau de Segúries 02/11/1401	Pere VALLESTIL, fill de	Brunissenda, filla de Jaume TORON, de S.	30 lliures (600 sous) El mas de

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Donació p. n. Reg. 14, f. 40v-43r.	Guillema i de Bernat de VALLESTIL, de Beget	Salvador, i de Sibilla	Volastil és del monestir de Camprodon
Capsec 17/07/1401 Donació de dot Reg. 14, f. 66	Pere SOLÀ de Miramesses, fill de Ramon SOLÀ (†), i d'Agnès i Ramon MANET	Esclarmonda, germana de Joan de VILA, de Sant Martí de Tornarissa	15 lliures (300 sous) i 1 mantell de pany de llana. El mas és del monestir de Sant Joan de les Abadesses
Sta. Margarida 20/01/1401 Època de dot Reg. 22, f. 16r	Guillem, fill de Guillem des PUJALS devall, de Santa Margarida	Francesca, filla de Jaume de PRAT, de Santa Margarida	45 ll. (900 sous)
Sant Pau de Segúries 30/05/1401 Època de dot Reg. 22, f. 21r.	Benet BONET, fill de Pere BENET d'Abella figacera, de Sant Salvador	Margarida, filla de Pere S'AULINA demont, d'Arge- laguer	
Sta. Margarida 29/05/1401 Època de dot Reg. 22, f. 22r.	Bernat de CAMPS, fill de Francesc de CAMPS, de Santa Margarida	Beatriu, filla d'Arnau de BUSQUETS, de Batet	12 lliures i mitja (250 sous)

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Sant Salvador 21/05/1401 Època de dot Reg. 22, f. 22r.	Francesc, fill d'Arnau de CANELLES, de Sant Salvador	Margarida, filla de Jaume de MONTIUS, de St. Feliu de Monars	20 lliures (400 sous) L'havia constituït Guillem de Samasó, de Beget, avi de Margarida.
Mas d'Orarols 17/07/1401 Època de dot Reg. 22, f. 26	Pere, d'ORAROLS, de S. Martí de Capsec	Margarida, filla de Sibil·la i de Pere d'ESGLÉSIA (†), i néta d'Arnau BUÏGUES	21 lliures 16 sous 6 diners (432 sous). El mas d'Orarols és de Pere de Mig, prevere de Sant Esteve de Llanars
Capsec 12/03/1402 Època de dot Reg. 14, f. 82r.	Guillem RADON, fill de Guillem RADON, de Sant Martí de Solamal	Caterina, filla d'Arnau de MASDEVALL, de Sant Martí de Tornarissa	118 sous. La signa també Pere, germà de Caterina.
Capsec 12/02/1402 Època de dot Reg. 14, f. 82v.	Pere, fill de Pere de FÀBREGA, de Sant Martí de Capsec	?, filla de Ramon de COLL DE CARRERA i Sibil·la	
1402 Mas d'Orarols Heretament	Pere, fill d'Elicsendis i de Joan des	Graida, filla de Pere sa LA- VINA, abans laic	35 lliures (700 sous) El mas de

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Reg.14, f. 73v	COLLELL DELLÀ, de Sant Martí de Solamal	ara clergue de Sant Joan dels Balbs	Collell és de l'altar del Sant Cos de Crist de Sant Esteve d'Olot.
La Ral 26/04/1405 Donació de dot Reg. 8, f. 42	Arnau CAPELLA, de Creixenturri	Margarida, filla de Guillem de Bosc i Margarida, de Sant Ponç d'Aulina.	25 lliures (500 sous) i vestits de pany per valor de 10 sous.
Mas de Meyan de Capsec 21/07/1405 Donació de dot Reg. 8, f. 86	Jaume de PUIGMITJÀ, possessor del mas de Puigmitjà de Sant Martí de Tornarissa.	Margarida, filla de Bernat RIBA, de Sant Andreu de Socarrats.	30 lliures (600 sous) El mas de Puigmitjà és de l'abat de Sant Joan de les Abadesses.
Sant Martí de Tornarissa 22/02/1407 Àpoca de dot Reg. 18b, f. 10 v.	Guillem sa PLANA GOLMAR, de Sant Martí de Tornarissa.	Esclarmonda, filla de Ramon de PLA d'Abella.	
Sant Martí de Tornarissa 19/01/1407 Heretament Reg. 18b, f. 20r-22r	Pere, fill d'Elicsendis i de Bernat de PUIG, propietària del mas de Puig de Sant Salvador	Sibil·la, filla de Berenguer de COLL, de St. Feliu del Bac	35 lliures (700 sous) Elicsendis es reserva la peça dita lo Closell i 15 lliures.

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
Sta. Margarida 06/03/1407 Època de dot Reg. 18b, f. 24 v	Bernat des NOGUERS, de Sant Andreu de Socarrats	Bernat des CAMPS, de Santa Margarida	320 sous
Sta. Margarida 15/05/1407 Època de dot Reg. 18b, f. 26v.	Francesc de PLA TALEC, de Sant Martí de Solamal	Pere de GORDIOLA, fill de Cília, vda. de Miquel GORDIOLA, oriünd de Sant Joan les Fonts, habitant a la masoveria del mas Nou de Sta. Margarida.	25 lliures (500 sous)
Capsec ??/11/1407 Heretament Reg.18b, f. 41v-42	Pere de LLAC, de Sant Pere del Puig, fill de Pere i Blanca.	Guillema, muller de Guillem d'OLIVERA, de Capsec.	45 lliures (900 sous)
Sant Pau de Segúries 29/01/1408 Heretament Reg. 18b1, f. 4v	Joan, fill de Pere sa TRIA, de Sant Martí de Capsec, ara del mas des Quer, de Sant Martí de Vilallonga.		Li dóna el mas de Calm de Capsec

Data Tipus. Reg., full	Home	Dona	Dot
09/10/1408 Dot Reg. 18b1, f. 6r-7v	Bernat de MARUNYS fill de Guillem de Sant Joan les Fonts.	Margarida, germana de Pere de FÀBREGA menor de dies, de Capsec, fill de la Ral.	30 lliures (600 sous) El mas és del prior de Sant Joan les Fonts
Mas de Puigdemont 03/05/1408 Donació de dot Reg. 18b1, f. 23v-25r	Francesc FERRER, fill de Bernat, de Sant Ponç.	Agnès, filla de Francesc de PUIGDEMONT, i Elicsendis, de Sant Martí de Tornarissa.	40 lliures (800 sous)
s.d. Donació de dot Reg. 18b1, f. 49v-50r	Pere sa SERRA, habitant al ms de sa Aulina, de Capsec.	Maria, filla d'Arnau BUIGUES, de Capsec.	20 lliures (400 sous)